

Esterházy Péter

UTAZÁS A TIZENHATOS MÉLYÉRE

(Részlet)

Most, hogy beálltam erre a „német–nem–német” világnézési idiotizmusra, most látom csak, hogy milyen sok a nem–német, vagy durvábban (de nem okvetlenül pontosabban): az idegen. Például a taxisok. Vagy a futball. A szőke, nordikus Asamoah (ghánai születésű német állampolgár a Schalke 04-ből, Gerald; a beceneve egyébként német szellemességgel Blondie, Szősz). A futball egyszerre erősíti a klasszikus nemzetállam-fogalmat és teszi, ha nem is nevelésessé, de mulatságossá. Azt is látom, hogy szinte kivétel nélkül minden csapatban játszik „idegen”, sőt, egész csapatok szerveződnek ilyen alapon; a mai ellenfél például a török Corumspor. Mennyire másképpen van ez nálunk, mennyire fölkészületlenek vagyunk mi erre. Mennyire más ritmusban... És akkor nagyon finoman fogalmaztam. (Nálunk még én is lehetek idegen, a kurrens kifejezéssel „idegen szívű”, igaz, ehhez azért már jelentős hülyeségnek kell összegyűlnie, de végül is azért csak összegyűlt és gyűlik újra meg újra...)

Ramona nagyon tud öltözni; a múltkor egy muzeális bórdzsekit viselt, gyönyörűen kopottat, már csak egy Harley Davidson hiányzott alóla; ma fittyet hányt arra, hogy meccsre megyünk, olyan, mint egy kislány, türkizek, mélyzöldek és egy váratlan lila kergetik rajta egymást. Meccsre elvileg sok; de látszik, tudja, mit csinál, illetve tudja, hogy bármit megengedhet magának, mert tudja, hogy azt engedi meg magának, amit megengedhet. Ez se az apámé, mutat csúfondárosan a bársonyos zöld mellényére. Mert múltkor megkérdeztem, hogy a bórdzseki az apjéé-e. Fölbosszantottam a kérdéssel, nem, az enyém, minden az enyém. Aztán kicsit később, halkabban: Még az apám is az enyém. Lassan már a husumi edzőről is írhatnék egy regényt... A tizenhatos – c'est mois. A tavaszban hirtelen nyár lett, igazi meleg, mely mintegy ármányosan, hátulról, álnokul tör az emberre, jobb ilyenkor nézőnek lenni, mint játékosnak. Az FC Rödélheim pályája, ahol a Corumspor a hazai meccseit játssza, nem kelt sportos benyomást, olyan inkább, mint egy mező, rét vagy tisztás, egy „civil zöld”, amelyen már-már meglepetést kelt a két fehér kapu-

fa és fura vonalak, téglalapok, körrészek. Hatalmas tölgy áll a pálya mellett, még akár Goethét is láthatta (a tölgyek irodalmi érdeklődése kifejezetten Goethe-centrikus), széles, barátságos árnyékot nyújtva; körben és hátrább is fák, bokrok, ligetek. Az embernek valahogy az az érzése, mintha ezek mind szorosan a pályához tartoznának, mintha a pályán nőttek volna, vagy a pálya, ha kacskaringósan is, odáig érne, de ez az egész bizonytalanság, végesnek és végtelennek e kedélyes összevisszasága nem zavaró. Még nekem se, pedig engem a pályák körül mindig elfog a szigorúság, a játék mint olyan tiszteletéből adódó ünnepélyesség, ünnepélyes feszélyezettség és izgalom. Az öltözők épülete felől roston sült hús illata, füsttel kevert illata száll. Igazi idill, olyan mintha a Szajna partján volnánk egy Maupassant-novellában. Például. Vagy egy Renoir-kép, vasárnapi piknik.

Ismerősökre találunk („a Concordia-kemény mag”); mintha rajtam is kevésbé csodálkoznának, mint egy hete, amikor búcsúzáskor váratlanul odanyilatkoztam, hogy akkor találkozunk itt egy hét múlva, most. Megszoktak. Sabre (?) kezd, mondja Ramona elégedetten. A futballpályán minden információ insider-információ. Sabre a 7-es, Ramona egyik kedvence, erős, klasszikus center, de sokat mozog keresztben is, ki a szélre, érett, intelligens játékos, múltkor csereként állt be. Lehet, hogy sérült volt, de lehet, hogy drámaibb a helyzet: nemcsak érett, de talán már öregszik is.

A kebabra várni kell, valahogy nem akar átsülni. Kevéssé bizalomgerjesztő műanyag zacskóból bányászszák elő a porciókat. Még látszik a mélyhűtő deres lehelete. Amúgy nagy híve vagyok ezeknek a különféle, országonként változó roston sült fasírtféléknek. Ezzel most nincs szerencsém. Váratlanul a sör is meleg. A meleg sör az emberiség talán legnagyobb merénylete önmaga ellen. A meleg sörnek nincs helye a teremtésben, ám a megalkuvás, a nívótlanosság (és a szomszomság!) újra és újra megteremti. Valamiért ez az árulás mégsem gyakori a pályákon. Nem gyakori, de állandó. Ramona épp megemeleli a sörösüveget, természetesen üvegből iszik, nyilván a nehéz sorsú husumi apa tanította meg, ő mutatta meg a sör nehéz szépségét. A rosszul átsült hús enyhén savanykás mellékízéről nem tudom eldönteni, hogy a romlottság első, már-már finoman elegáns jelzése vagy pedig gasztronómiai jellegzetesség, tehát szándékosan ilyen, egy helyi specialitás, nemzedékek sora dolgozott ezen a savanyún, őrizte a titkot... Jó alkalom, hogy eltűnődjem a kulturális különbözőségeken. E pillanatban reménytelennek látom a kultúrák párbeszédét.

Úgy beszélünk különböző nyelveken, hogy észre sem vesszük; futballmeccsre jövünk, és kézilabdát játszanak: mintha mindenki megőrült volna.

A labda fusson, hallom mellettem. A tapasztalat mindenütt többnyire ugyanazokban a közhelyekben tör fel. Most egy nyelvet beszélünk. Amikor valaki ügyetlenül nyúl a labdához, és én ezt úgy kommentálom (természetesen), hogy az illető inkább volna egy Schwarzenbeck, mint egy Beckenbauer (ami nyilvánvalóan méltánytalan Schwarzenbeckre nézve), akkor a „Schwarzenbeck” hívószóra Ramona rám néz, emlékszel?, és én bölintok, és együtt mormoljuk: Atletico Madrid, egy-egy, Ayala. Amikor pedig a bíró fontoskodva ismét megakasztja a játékot, automatikusan sziszegem, na ez se játszott sose. Azt nem tudom, válaszolja Ramona, de tényleg nem ért hozzá. Megfigyelés: A németek mindig komolyan veszik a mondat értelmét. A mondat értelmének a mondat állítását tekintik. Tényfetisizták. A magyarok, Bartók népe, muzikálisabban járnak el. Nem egészen tudják, mit mondanak – de az pontos. (Ha minden jól megy, és soha nem megy természetesen minden jól.)

Egész családok ülnek a fák alatt tarka, szőnyegszerű kendőkön, tényleg mintha piknikelnének; több generáció egymás hegyén-hátán, mozdulatlan férfiak, négykézláb félmeztelen gyerekek, serény asszonyok. Időnként, mintha ellenőriznének valamit, a pálya felé pillantanak, akárha tévéznének vacsora közben. Én se figyelek nagyon a játékra, az most csak része és illusztrációja ennek a nyugodt, lágy, színes vasárnap délutánnak. Lazy Sunday afternoon mint Gesamtkunstwerk. Les volt, kanári!, kiáltom magyarul. És falt is, teszi hozzá elégedetten Ramona. Rendben van a világ, ezt érezhetjük. Mellettem épp az üregi és a mezei nyúl közti különbséget taglalják. Elpattan valakitől a labda, mondom rá az obligát magyar bölcsességet (vagy ez az öcsém személyes leleménye?), nyilván szöcske van a labdában. De ezt 2005 tavaszán a németek nem érthetik, mert a szöcskéről röggvest a kapitalistákra ugranak (mert egy akkor zajló vitában lesáskázták a kapcsikat, és a sáska németül tud szöcske lenni).

Fény- és árnyékfoltok remegése, szellő mozdulása, a leveleké, gyerekszivaj, labdapuffanás, szakmondatok; érezni, ahogy a bölcs idő telik. És hogy ez jó. Ez a létező világok legjobbika – valahogy ez van a levegőben. A törökök nélkül ezt nem éreznénk. Lehetetlen volna a semminek ez a megnyugtató szépsége. Mintha lelassítanák az időt. Ez még akkor is jó, ha vélhetően félreértésből származik. Mért nem

vagyok minden vasárnap délután itt?!, fakadok ki gyerekesen. A Hesz meg se rezzen, mozdulatlan arccal nézi tovább a meccset. Tévednék, ha azt hinném, ismerem őt.

Mint szerencsemalac beváltam, veregeti a vállam a meccs végén az elnök, jövő héten is jöhetnek. Szerényen és elégedetten, tehát álszerényen vigyorgok.

Mintha kölcsönadtam volna neki ezt az arckifejezést, ugyanevvel a (hagyjuk a jelzőket) vigyorgással válaszol este a vacsoránál Ramona férje (egyébként neves pianista), amikor az, akár valami kiállítási tárgyra, rámutat, ecco, egy raritás, kedves barátom, egy férfi, aki nemcsak hogy nincs tisztában avval, mi a les, de akinek ezt lehetetlenség is elmagyarázni! Úgy nézek a férfira, mint egy ötlábú borjúra. Ez igaz? Igaz!, vágja rá büszkén. Szelíd keresztkérdéseket teszek föl, s valóban avval a csökönyös, konok érzéketlenséggel válaszol, ahogy eddig csak nőktől hallottam. Valamiért mindezt roppant viccesnek tartom. Csapkodom a térdem jókedvemben. A férfi csöndesen figyel. Újra elmondok neki mindent, de a legtöbb, amire jutunk, hogy a szószórót mint csatárt „előbbre” teszi a hátvédnek kikiáltott hamutartónál. És a labda elrúgásának pillanata? Összeráncolja a homlokát, s közben hitetlenkedve rázza a fejét, mint aki ilyet még csak nem is hallott, de ha hallott volna is, értelmet nem tud tulajdonítani neki. Édesem, mondom neki váratlan gyöngédséggel. És hogyan vált be Lothar Matthäus a magyar válogatottnál?, kérdi Ramona kicsit hirtelen, de mielőtt még válaszolhatnék, folytatja, Lothar Matthäus olyan, mint Thomas Mann: az ember szeretné egy legyintéssel elintézní, de nem megy; ha megpróbálja, ő maga lesz nevetséges. Evvel nem értek egyet. Thomas Mann soha nem blöfföl. Bár blöffölne néha...

A vacsora még a munka része, a helyet Frankfurt Eintrachtnak hívják. Sajátos kombináció: söröző plusz indiai konyha. Négy kategória van: enyhe, kicsit erős, erős, nagyon erős (indiai). Ez emlékeztet a limerick fajtákra; három fajtája van: 1. a nők jelenlétében elmondható limerick, 2. az olyan, amelyet nő nem hallhat, de papi személy még igen, és végül 3. a limerick.

Anyám se volt képes fölfogni a lesszabályt. Pedig igyekeztünk beléverní, mindhiába. Olyan boldogan kuncogott, hogy nem érti, és hogy nem értjük, hogy mért nem érti. Én sem értem, és úgy nézett ránk, mintha jó fiai volnánk. Még a halálos ágyánál is eszembe jutott,

hogy ez az utolsó pillanat, hogy elmagyarázzam, most vagy soha. Nem szégyelltem magam. Egyedül sétálok vissza a szállodába. Fáradt vagyok, mintha játszottam volna. Volt abban jó, ahogy vasárnap esténte minden porcikája fájt az embernek. Erről mindig a Csehov-szöveg jut eszembe, Grekova, kettőspont, mije fáj?, Platonov, kettőspont, az egész Platonov. Sokan vannak a nyárias éjszakában. Egy férfi közeledik, lassú, bizonytalan léptekkel, meg-megtorpan, a falnak dől, reszket a válla. Senki nem áll meg, még csak nem is lassít, senki nem kérdezi, mi baj, pedig láthatóan nagy a baj, nem kérdez se keresztény, se muszlim, se ateista; én se. Mintha erre a mondatra válaszolna egy gyönyörű fekete pár, a férfi ujjatlan trikóban, feszes nadrágján át minden lépésnél látszik a comb- és farizom (nem eldönthető, hogy védő vagy csatár; még leginkább védekező középpályás), a lány a sárga, vékony selyemszoknyában meztelenebb, mintha nem volna rajta semmi; olyanok így együtt, mint 2000 év keresztény tanításnak az élő cáfolata. Tényleg fáradt vagyok.

(Élet és Irodalom, 2006. április 21.)

ESTERHÁZY PÉTER 1950-BEN SZÜLETT BUDAPESTEN. PRÓZÁT ÍR. JÓZSEF ATTILA- ÉS KOSSUTH-DÍJAS.